

Datum

maart 2023

Onze referentie

37617612

verslag

Overleg vertegenwoordigers Ring 2 met de Inspectie van het Onderwijs

Vergaderdatum en -tijd

15 februari 2023, 13:00u - 15:00u

Vergaderplaats

Inspectie van het Onderwijs, St.-Jacobsstraat 200

Aanwezig

Connect Groen, NDV, NJPV, NMV, Oudervereniging Balans, SHON, Siméa/Sectorraad GO, VBSO/VGS, Vereniging van Vrijescholen, Verus, VOO, VOS/ABB, Inspectie van het Onderwijs

Vergaderpunten

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er zijn desgevraagd geen aanvullingen op de agenda.

Mededelingen

De Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) heeft een aantal mededelingen:

Het huidige onderzoekskader is behandeld in de Tweede Kamer. Dit heeft geleid tot een aantal moties, die gevolgen hebben voor de onderzoekskaders per 1 augustus 2023:

Motie Van Meenen (D66) - Afschaffen goed/excellent. Deze motie is aangenomen en wordt naar verwachting ook uitgevoerd. Dit betekent afschaffing per 1 augustus 2023. Lopende aanvragen worden wel afgehandeld. De inspectie betreurt dit; de dag van de uitreiking van de predikaten was altijd een mooie, feestelijke aangelegenheid.

Motie Kwint (SP) - verkennen van de mogelijkheden om scholen niet langer af te rekenen op zittenblijvers en op- en afstroom van leerlingen, oftewel: het onderwijsresultatenmodel. Deze motie is aangenomen. De inspectie zal deze motie betrekken bij het werk dat al wordt uitgevoerd voor de herijking van het onderwijsresultatenmodel.

Motie Peters (CDA)/Paul (VVD) – over het benoemen van het team van leraren als een noodzakelijke voorwaarde voor onderwijsverbetering in de onderzoekskaders van de inspectie. Deze motie is aangenomen. De bedoeling is dat scholenteams een plek krijgen in het onderzoekskader. Eerst wordt bezien of het wettelijk kader

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

voldoende basis biedt hiervoor, daar is nog geen inhoudelijk antwoord op. Op zijn vroegst kan de inspectie hier in de mei-vergadering een terugkoppeling op geven.

Deze moties vormen het sluitstuk van het proces rondom de kaders dat in de Ringen is begonnen.

Er zijn geen verdere mededelingen.

1a. Conceptverslag overleg Ring 2 d.d. 12 oktober 2022

Er zijn geen aanvullingen op of wijzigingen voor het verslag van 12 oktober 2022. Het verslag is daarmee vastgesteld.

VBSO/VGS merkt naar aanleiding van het verslag op dat Basisvaardigheden nu geen apart agendapunt is. De inspectie geeft aan dat dit later in de vergadering aan de orde komt bij het agendapunt over de onderzoekskaders.

Connect Groen heeft een vraag naar aanleiding van het verslag. Op pag. 8, onder het agendapunt Signalenroute, gaat het over de duiding van signalen. Daar staat dat er geen algemene criteria zijn maar wel instrumenten om een weging te maken. Zijn dit numerieke instrumenten? Is het bijvoorbeeld afhankelijk van leerlingaantallen? De inspectie antwoordt dat het hier gaat om interne processen om een signaal af te handelen. Voor vaker voorkomende signalen over bijvoorbeeld de ouderbijdrage zijn er processen. Signalen over bijvoorbeeld sociale veiligheid gaan door naar de contactinspecteur. Het is dus een weging per signaal, er is geen sprake van algoritmes of formules.

Connect Groen heeft nog een vraag, over de tweede alinea op pag. 9. Zij vroegen toen of er ook een tevredenheidsonderzoek is gedaan, waarop de inspectie aangaf dat het meten van de tevredenheid van melders wel een wens is. De vraag is of daar inmiddels opvolging aan gegeven is. De inspectie antwoordt dat de betreffende collega die daarop een antwoord kan geven verhinderd is, daarom zal een antwoord op deze vraag als naschrift worden opgenomen in het verslag van het huidige overleg.

Naschrift: op dit moment wordt de tevredenheid nog niet gemeten, wel vindt voorbereidend werk plaats om dit in de toekomst mogelijk te maken.

1b. Langetermijnagenda Ringen

De Ringen hebben voor de eerste keer de Langetermijnagenda ontvangen als bijlage bij de agenda. De bedoeling hiervan is om inzicht te geven in de geplande en gesuggereerde onderwerpen.

De voorzitter benoemt dat de agenda voor de mei-vergadering al voor een belangrijk deel gevuld is. Eventuele suggesties kunnen worden doorgegeven aan de secretaris echter de mei-vergadering is al behoorlijk vol vanwege de onderzoekskaders, de evaluatie van het Ringen-protocol en wellicht ook een terugblik op de Staat van het Onderwijs.

Connect Groen vraagt of het onderwijsresultatenmodel nog wordt besproken, aangezien dit niet op de langetermijnagenda staat. De inspectie antwoordt dat dit zeker zal terugkomen; het wordt op de langetermijnagenda geplaatst.

1c. Stand van zaken evaluatie protocol Ringen

De inspectie dankt de leden van de Ringen voor de feedback en het invullen van de vragenlijst. Deze inbreng wordt momenteel verwerkt. Ook worden er interviews gehouden met de voorzitter en de inspecteur-generaal. In de mei-vergadering wordt hiervan een terugkoppeling gegeven, met suggesties voor verbetering.

2. Wijzigingen onderzoekskaders per 1 augustus 2023

De inspectie informeert de Ringen over de voorgenomen wijzigingen in de onderzoekskaders per 1 augustus 2023. Dit gebeurt aan de hand van drie onderwerpen: de Standaard Basisvaardigheden, de concretisering van deugdelijkheidseisen en het onderzoekskader en tot slot de actualisatie van de onderzoekskaders.

De inspectie start de toelichting met een presentatie. Eerst komt de Kamerbrief over toezicht in funderend onderwijs kort aan de orde. De elementen die door de inspectie zijn geagendeerd zijn in deze brief opgenomen. Dit is schematisch weergegeven op een overzicht met vier blokken:

1. Concrete eisen stellen aan onderwijskwaliteit – dit is voor een groot deel aan de wetgever. Wel kan de inspectie een bijdrage leveren, door het kader te verduidelijken en daarnaast adviezen te geven aan beleid voor verduidelijking van de wet. Voor wat betreft dit laatste punt ontvangt de inspectie graag aanbevelingen uit de Ringen.
2. Meer zicht op kwaliteit in de klas – dit betreft het afleggen van extra schoolbezoeken, zowel aangekondigd als onaangekondigd. De inspectie werkt nog aan de invulling hiervan, de implementatie zal waarschijnlijk pas volgend jaar plaatsvinden.
3. Vlotter en daadkrachtiger sanctioneren – de Beleidsregel financiële sancties is al aangepast. Een ander voorbeeld is de reactietermijn voor rapporten, die van vier naar twee weken is gegaan. Telkens wordt gezien wat de inspectie zelf kan doen en waar eventueel wetgeving moet worden aangepast.
4. Waarderen van bestuurlijk vermogen – onder andere het werken aan een beroepsprofiel en goede schoolbesturen stimuleren om nog beter te worden.

De inspectie heeft deze opgaves opgenomen in het programma Versterking Toezicht.

Connect Groen valt het gebruik van het woord 'net' in de vier blokken op. Je voldoet, of je voldoet niet. De inspectie beantwoordt deze vraag namens het ministerie van OCW (waar het overzicht met vier blokken vandaan komt). De extra ondersteuning is gericht op scholen die wel een oordeel voldoende hebben maar nog wel een slag kunnen maken. De school is verantwoordelijk, de inspectie

kan hoogstens verwijzen. De NMV vraagt hoe dit proces werkt, waarop de inspectie aangeeft dat de bestuurder zelf om hulp vraagt. De NMV merkt op dat veel bestuurders nog niet weten dat dit kan worden aangevraagd; hoe weten besturen dat ze in aanmerking komen en waar ze zich kunnen aanmelden? De inspectie geeft aan dat deze zaken momenteel allemaal worden uitgewerkt; de communicatie verloopt via het ministerie van OCW. De NMV meldt dat er nog niet is gecommuniceerd. Ook is een duidelijke uitspraak nodig over wat goed onderwijs is en waar de inspectie naar gaat kijken. De inspectie geeft aan dat dit bij het agendapunt over de onderzoekskaders ter sprake zal komen.

De inspectie geeft een verdere toelichting op blok 2 'Meer zicht op kwaliteit in de klas'. Binnen de driehoek bestuur – school – stelsel moet meer balans worden gezocht; meer naar de scholen gaan zonder het bestuur uit het oog te verliezen. Dit zal onder andere via de stelselonderzoeken worden gedaan, ook om een stelselbeeld te krijgen. De NMV vraagt of het stelselonderzoek hetzelfde is als een themaonderzoek. De inspectie antwoordt dat dit niet hetzelfde is. De NMV stelt dat de themaonderzoeken voorgeen voor de Staat van het Onderwijs waren en ook gescheiden waren van het oordeel en vraagt of dit nu anders is. De inspectie bevestigt dat er nu inderdaad ook andersoortige themaonderzoeken zijn. Bijvoorbeeld naar de schoolexamens, waar ook wordt getoetst of die aan de wet voldoen. De NMV geeft aan dat in het onderzoekskader staat dat themaonderzoeken zonder oordeel zijn. De inspectie geeft daarop aan dat onderzoek naar wet- en regelgeving altijd mogelijk is. Ook zal de inspectie bezien of de tekst in het kader dekkend is.

De inspectie hervat de toelichting op blok 2 'Meer zicht op kwaliteit in de klas'. Voor wat betreft de onaangekondigde onderzoeken is de inspectie nog zoekende. Er wordt nu gedacht aan een aantal pilots, waarna volgend jaar een meer structurele interpretatie volgt.

Vervolgens volgt een toelichting op blok 3 'Vlotter en daadkrachtiger sanctioneren'. Dit betreft een klein percentage scholen; degene die keer op keer onvoldoende blijven presteren. Ook wordt bezien of er kan worden gedifferentieerd in hersteltermijnen. Tot slot komt blok 4 'Waarderen van bestuurlijk vermogen' aan de orde. De intensivering hiervan ligt bij het ministerie van OCW.

2a. Standaard Basisvaardigheden

De inspectie gaat vervolgens in op de Standaard Basisvaardigheden. In de oktober-vergadering van de Ringen is hier al kort iets over verteld, nu komt het vervolg daarop aan bod. De Ringen-deelnemers gaven in oktober aan dat hun achterbannen graag zouden meedenken over de nieuwe standaard. De inspectie heeft daarna gesprekken gevoerd met de personen die daarvoor waren opgegeven, waarvoor dank.

De tekst van de Standaard Basisvaardigheden die nu in de presentatie wordt getoond is nieuw en ook generiek. De volgende stap is om de tekst aan te passen voor de verschillende kaders.

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

De inspectie geeft een korte terugkoppeling van de externe raadplegingen. Er is o.a. gesproken met organisaties zoals SLO en de Onderwijsraad en daarnaast zijn gesprekken gevoerd met deskundigen en wetenschappers. De presentatie geeft een kort overzicht van wat er in de raadplegingen is opgehaald aan opmerkingen. Er is veel draagvlak voor de inhoud van de standaard. Ook was het goed om te horen dat veel scholen al druk aan de slag zijn met dit thema, hoewel er ook zorgen waren. Er zijn ook dingen meegegeven over de rol van de inspectie; iedereen is nodig voor de verbetering van het onderwijs.

De NMV vraagt de inspectie om iets te zeggen over het tegengeluid. De inspectie refereert aan de eerder genoemde zorgen, dat nog niet iedereen zo ver is. Ook de impact van de kamerbrief over toezicht kwam regelmatig langs, echter dat gaat niet over de standaard.

De inspectie vervolgt de presentatie. De volgende dia gaat over het doel van de standaard. Dit is als volgt omschreven: "Met de standaard basisvaardigheden willen we de kwaliteit van het onderwijs in basisvaardigheden verhogen". Met de basisvaardigheden worden bedoeld: de Nederlandse taal, rekenen en burgerschap.

Vervolgens komen de contouren van de standaard aan de orde. De standaard basisvaardigheden:

- is een standaard binnen het kwaliteitsgebied onderwijsproces in het waarderingskader voor scholen/opleidingen;
- wordt voor funderend meegenomen in de beslisregels onvoldoende/zeer zwak;
- wordt bij funderend onderzocht in kwaliteitsonderzoeken risico en goed, meegenomen in het stelselonderzoek naar risico's en indien van toepassing (wordt de inhoud van de standaard) in een 4JO geverifieerd.

Connect Groen merkt op dat in andere kwaliteitsgebieden ook wordt gekeken naar taal, rekenen en burgerschap. Voor Connect Groen is nog niet helemaal duidelijk hoe het vervlochten is en of het geen andere dingen in de weg staat. De inspectie geeft aan dit dat ook voor hen een zoektocht is geweest. Een aantal zaken zitten ook in andere standaarden. De standaard die nu 'aanbod' heet wordt veranderd en blijft bestaan voor alles buiten basisvaardigheden. Connect Groen concludeert dat het overzicht dus wordt uitgebreid. De inspectie geeft aan dat hier lang over is doorgepraat; ook over de gevolgen voor de beoordeling. Er zijn ook andere opties overwogen, maar die leverden meer nadelen op dan voordelen. Het doel is altijd om een samenhangend beeld te krijgen.

Verus geeft aan in dit pakket een 'overall' toelichting te missen. Of, en zo ja, hoe de ambitie van de minister in de brief is vertaald in dit pakket. Waar verandert de norm, waar blijft deze gelijk? Waar verandert de wet, waar veranderen de beslisregels? En wat is al wel klaar, en wat nog niet? Deze vragen geven veel

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

onduidelijkheid; Verus zou graag duidelijkheid hebben. Het zijn ook juridische kwesties. Overigens is dit niet bedoeld als verwijt richting de inspectie. De inspectie kan hier deels op ingaan. De deugdelijkheidseisen zijn hetzelfde gebleven, maar de inspectie gaat er extra op letten. Verus vraagt wat dit 'extra er op letten' dan is. Hoe vertaalt zich dat? De inspectie geeft aan dat een deel van het antwoord is dat er een standaard komt, die ook meeweegt in de oordelen. Dat is de vertaling van de brief. Verus geeft aan te begrijpen dat dit een stap is in het proces; de inspectie bevestigt dat het een tussenstap betreft.

De inspectie gaat vervolgens verder met de inhoud van de standaard, de generieke tekst. Zoals eerder genoemd worden de sectorspecifieke teksten hierna gemaakt.

Voor wat betreft de tekst over burgerschap in de standaard benoemt de inspectie dat ook daarvoor experts zijn geraadpleegd.

Het volgende onderwerp is het curriculum. Hiervoor geldt dat de inspectie kijkt naar wat er onder ligt. De standaard is gebaseerd op het uitgevoerde curriculum, oftewel: "Het curriculum zoals het door leraren wordt geïnterpreteerd (hoe vertalen zij het beoogde curriculum) en daadwerkelijk in praktijk gebracht wordt".

Voor wat betreft de plek in het kader is goed gekeken naar de invloed op andere standaarden en de dynamiek en gevolgen voor beoordeling.

2b. Concretisering deugdelijkheidseisen en onderzoekskader

Het volgende onderwerp is de concretisering van deugdelijkheidseisen en het onderzoekskader. De inspectie licht ook dit onderwerp toe aan de hand van een korte presentatie.

In de eerder genoemde kamerbrief over het toezicht vraagt de minister aan de inspectie hoe de onderzoekskaders kunnen worden verduidelijkt ('heldere eisen over onderwijskwaliteit'). Het gaat daarbij vooral om het onderwijsproces. De inspectie heeft daarom de focus gelegd op de begeleiding en leskwaliteit, oftewel de standaarden OP2 (Zicht op ontwikkeling en begeleiding) en OP3 (Pedagogisch-didactisch handelen). Over de interpretatie daarvan is weinig discussie, echter als die er wel is gaat het vooral om deze standaarden. Er zijn daarom twee suggesties gedaan:

- Bij OP2 het toevoegen van referentieniveaus en hoge verwachtingen;
- Bij OP3 een nieuwe, kortere tekst, die hopelijk meer duidelijkheid biedt.

Het voorstel is nog in concept, wel zijn er al een aantal externe raadplegingen gedaan door de inspectie. Ook intern vinden raadplegingen plaats. Dit moet nog verwerkt worden, dus de tekst die in mei gepresenteerd zal worden zal mogelijk nog wat verschillen van de tekst die nu voorligt.

De eerste geluiden uit de raadplegingen die de inspectie heeft gedaan over deze voorgestelde aanpassingen zijn positief; de tekst is zo veel duidelijker. Er zijn wel wat zorgen genoemd, bijvoorbeeld of het geen checklist wordt. Dit is niet het

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

geval, de inspectie blijft integraal kijken. De hoop is dat inspecteurs en scholen geholpen zijn met deze verduidelijking.

De NMV benoemt dat de beschrijving van OP3 in hun beleving vooral gekoppeld is aan een klassiek onderwijsmodel, terwijl er ook andere onderwijsvormen zijn zoals vernieuwingsscholen. De NJPV sluit zich hierbij aan; de omschrijving past goed bij lessen met instructie. Dit gebeurt ook wel in het vernieuwingsonderwijs, maar niet alleen. Connect Groen vult aan dat het inderdaad zowel smal als breed kan worden geïnterpreteerd. Siméa/Sectorraad GO benoemt dat zich naast de leraar ook andere mensen in de klas bevinden, zoals de onderwijsassistent. Dit ontbreekt hier. De NMV brengt in dat veel reguliere scholen ook met andere onderwijsvormen werken.

De inspectie concludeert dat de vraag is of de standaard ook past op andere onderwijsvormen; die zijn er uiteraard. Aan de definitie kan nog gesleuteld worden maar het is niet bedoeld ter uitsluiting. Suggesties voor een andere formulering zijn ook welkom; het gaat ook om andere vormen dan de klassieke les. VOS/ABB benoemt dat dit zelfs niet altijd geldt voor de klassieke les. De inspectie geeft aan dat inspecteurs daar naar kijken. De NMV vraagt tot slot naar het vervolg hiervan, waarop de inspectie aangeeft dat het terugkomt in de mei-vergadering.

De presentatie eindigt met drie vragen ter bespreking:

1. Hoe kijken jullie naar deze aanpassingen in het Onderzoekskader?
2. Wat is er nodig om met de aanpassingen Basisvaardigheden en OP3 in te voeren?
3. Wat kunnen de partijen doen om de besturen en scholen hierbij te ondersteunen?

De bespreking start aan de hand van vraag 1: Hoe kijken jullie naar deze aanpassingen in het Onderzoekskader?

Verus reageert met een algemene opmerking 'vanaf de buitenkant', vanuit de kamerbrief over toezicht. Verus citeert een passage uit de brief:

"Ik merk in het onderwijs een ongemak over de discrepanties in het beeld van de onderwijskwaliteit op stelselniveau en op bestuurs- en schoolniveau; we zien dat het onderwijs in algemene zin onder druk staat, maar dat 'maar' 2% een bij negatief oordeel behorende verbeteropdracht krijgt van de inspectie."

Verus geeft aan dat de minister hier eigenlijk zegt: ondanks strenger toezicht is er de afgelopen jaren geen verbetering te zien in het onderwijs, dit heeft dus te weinig geholpen. Vervolgens zegt de minister het toezicht te intensiveren; dit is apart. Zie ook de reactie van de VO Raad op de brief ('Kamerbrief toezicht: verkeerd antwoord op terechte vraag'). Verus is verbaasd dat er geen fundamentele bezinning is op de vraag waarom dit tot nu toe niet heeft geholpen. Wat is de 'theory of change'? Hoewel deze vraag in dit overleg niet kan worden beantwoord wil Verus het graag gezegd hebben. De NMV sluit zich aan bij deze opmerkingen van Verus.

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

De inspectie vraagt Verus waarom het toezicht in hun optiek strenger is geworden. Verus antwoordt dat er sinds de WOT geen vermindering is geweest; de eisen zijn in de loop van de jaren strenger geworden. De beweging is begrijpelijk, maar die gaat slechts één kant op; en wordt het onderwijs wel beter van meer toezicht? Verus is niet per sé kritisch op de inspectie; het gaat om de fundamentele veronderstelling die rondgaat in Den Haag en die Verus niet deelt. Er zijn andere aanpakken om het onderwijs te verbeteren. Dit debat kan nu niet gevoerd worden maar Verus herhaalt dat zij het nu gezegd willen hebben. De voorzitter concludeert dat dit eigenlijk een vraag is voor de minister.

De NMV zegt hier helemaal achter te staan en is benieuwd naar hoe de inspectie hier in staat. De inspectie geeft aan dat zij niet het beleid van de minister kan verdedigen. Wel is de inspectie zelf al een aantal jaren aan het kijken naar de vraag 'doen wij ons werk goed genoeg'; daarbij is de overtuiging dat de huidige presentatie bijdraagt aan beter toezicht. De inspectie zit echter niet aan de voorkant maar aan de achterkant. Voor wat betreft de toon van de brief: er zijn soms wat overspannen verwachtingen. De inspectie kijkt naar wat zij beter kan doen en waar aanscherping of verduidelijking nodig is. Daarbij moet realistisch gekeken worden naar wat het wel en niet kan opbrengen; de inspectie zal dit blijven doen. Ook heeft de inspectie begrip voor de reacties die deze brief oproept. Verus geeft daarop nogmaals aan dit niet als kritiek op de inspectie te bedoelen; het gaat om het discours.

De NMV ziet dat scholen en besturen meer druk ervaren. En het is op zichzelf prima dat een onderwerp meer nadruk krijgt; echter het gevoel van strengheid daaronder vertaalt zich naar strengheid richting leerlingen. En de leerlingen moeten nu juist niet in de tang worden genomen, zij hebben juist ruimte nodig. Dit geheel zal hoe dan ook een vertaling krijgen richting leerlingen.

De Vereniging van Vrijescholen noemt aanvullend hierop de context van het lerarentekort. De druk van bijvoorbeeld de bevoegdheid van docenten is voelbaar.

Siméa/Sectorraad GO sluit zich ook graag aan bij Verus. Het kader richt zich op de 2% van de scholen, maar wat gebeurt er in de andere 98% en hoe bereiken we die? Het richt zich op het negatieve terwijl er ook veel goeds gebeurt. Hoe duidt de inspectie dat?

Connect Groen vult aan dat het erg helpend is als duidelijk is waar we het met elkaar over hebben. Dus de scherpte van formuleren en ook de eenduidigheid van de interpretatie door inspecteurs. Als die er ook is op de scholen dan kan de 98% geruster te werk gaan. Dit kan veel schelen. Zoals het er nu staat is het zoeken naar wat we bedoelen.

De inspectie reageert op de gemaakte opmerkingen; in algemene zin is het gevoel begrijpelijk. Dit komt in zekere zin ook voort uit de politiek, die de inspectie in de waarborgrichting duwt. De thematiek van de inspectie is veel waarrender, dus: wat zien we in de school. Het doel daarvan is helpen waar het beter kan; zo

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

werken de inspecteurs ook. Echter door het afschaffen van goed en excellent duwt het ons meer een richting op. De inspectie kijkt daarom ook naar hoe zij stimulerend kan blijven; maar tegelijk moeten we ook kijken naar waar het niet goed gaat.

Het is goed om te bespreken welke effecten je wel en niet wil bereiken. Meer druk op leerlingen wil de inspectie bijvoorbeeld niet. De inspectie wil met deze formulering juist beogen dat er meer aandacht wordt gegeven aan het curriculum, ook omdat bekend is dat dit niet volledig wordt aangeboden op alle scholen. Dat is een ingewikkeld vraagstuk waar je als school over na moet willen denken. De inspectie vraagt scholen niet om curriculum te gaan schrijven maar om na te denken over de loopbaan van leerlingen. Dit vraagt helderheid in welke doelen we met leerlingen willen bereiken en wat er nodig is. De inspectie begint dan met de vraag 'hoe zou dat onderwijs eruit moeten zien, en kunt u laten zien hoe u dat doet? En hoe u dat evalueert?'. Dit is geen strenger toezicht, maar in de afgelopen jaren is er minder onderzoek naar aanbod gedaan. Het is goed dat de inspectie hier nu meer naar gaat kijken, maar het moet beginnen met het verhaal van de school. Daarom is de uitkomst van de steekproeven ook interessant; een onvoldoende geeft dan aan dat er nog iets moet gebeuren.

De inspectie sluit af met de oproep dat zij graag vanuit deze lijn, samen met het veld aan deze verbetering hoopt te kunnen werken. Want er is, zo blijkt ook uit de peilonderzoeken, werk aan de winkel.

VOS/ABB stelt de vraag of we hiermee niet het risico lopen om heel hard achter de kwalificerende functie van het onderwijs aan te hollen. Ook de persoonsvormende/ socialiserende functie moet behouden blijven. Die zorg legt VOS/ABB hier graag neer. De andere Ringen-deelnemers knikken instemmend.

De inspectie geeft aan dat zij sinds de laatste Staat van het Onderwijs vaak de opmerking krijgt dat kinderen alleen nog maar taal en rekenen morgen leren. Dat is niet de bedoeling; het gaat om de brede ontwikkeling. Maar de inspectie let nu in het bijzonder op taal en rekenen.

De NMV stelt dat een herdefiniëring van het opbrengstenkader erg zou helpen, bijvoorbeeld als leerlingen meer tijd zouden krijgen. Dan ontstaat er ruimte en stimuleert het scholen. Ook zou het helpen als de inspectie eerst hulp aanbiedt en daarna pas oordeelt. Het oordeel onvoldoende komt direct, waarom is er geen getrapte mogelijkheid waarbij eerst een jaar samen gekeken wordt? De inspectie geeft daarop ter verduidelijking aan dat het hier geen nieuwe eisen betreft. De NMV vult aan dat er in een school soms omstandigheden zijn waardoor het niet lukt. Als het anders kan zou dat ontspanning geven. De inspectie vraagt of de NMV daarmee doelt op de standaard, de NMV bevestigt dit. De inspectie geeft aan dat zij nog in overweging heeft of de standaard ook direct meetelt als deze in het kader komt. In de mei-vergadering komt de inspectie hier op terug.

Het gesprek komt vervolgens op burgerschap. VBSO/VGS en Verus willen hier graag een aantal opmerkingen over maken.

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

VBSO/VGS geeft aan dat ze het eens zijn over het belang van goed burgerschapsonderwijs, het is ook goed dat dit wordt gestimuleerd. Wel zijn er ernstige bezwaren tegen de standaard van de inspectie met betrekking tot burgerschap:

- De inspectie kan het juridisch gezien niet zo gebruiken. Het zou geen rol moeten spelen in toezicht en handhaving;
- Persoonsvorming is als eerste van belang; scholen moeten daar de ruimte voor hebben want dit gaat voor de andere functies. Dit kan niet in het kader worden gevat.

Deze zaken geeft VBSO/VGS graag mee uit juridisch en pedagogisch perspectief.

Voor wat betreft OP3: daar wordt gesproken over een concreet lesdoel. Daarbij stelt VBSO/VGS de vraag of het niet erg meetbaar wordt gemaakt voor burgerschap en daarmee ten koste gaat van persoonsvorming.

Verus heeft een reactie voorbereid die zij ter vergadering uitspreekt en die volgens afspraak hieronder in het verslag is overgenomen:

De grootste problemen hebben wij met de passages over burgerschap.

In de was/wordt-lijst wordt gesproken over 'burgerschapsonderwijs'. Echter, eisen aan burgerschapsonderwijs kunnen alleen maar worden ontleend aan een koppeling met kerndoelen en examenprogramma's. Die zijn er niet, onderdeel van de curriculumherziening. Juridische zaken met As Siddieq en Haga hebben dat laten zien.

Als het gaat om de burgerschapsopdracht: daar is slechts een marginale toetsing mogelijk, dat wil zeggen een niet-inhoudelijke toetsing.

Deze teksten wekken de indruk dat dit verschil niet wordt onderkend. Hier ligt opnieuw het risico op de loer van bestuurlijke flinkheid die juridisch zal worden afgestraft.

Een ander probleem zit in de omschrijving van het doel van de standaard. Daarin wordt gesproken over 'sociale en maatschappelijke competenties ... op het niveau dat ten minste in overeenstemming is met het beoogde uitstroomperspectief van de leerlingen.' Hier wordt een niveau-indicator geïntroduceerd, zonder dat daarvoor een wettelijke grondslag aanwezig is. Mocht er een koppeling gemaakt worden met de algemene en aangescherpte burgerschapsopdracht, dan is het probleem dat die opdracht niet aangeeft wat deze competenties zouden moeten inhouden.

Vervolgens wordt gezegd dat de competenties behaald moeten worden 'op het niveau dat ten minste in overeenstemming is met de verwachtingen van het vervolgonderwijs en de maatschappij.' Dit is om meerder redenen zeer problematisch. In de eerste plaats: ik kan mij op een aantal terreinen burgerschapsonderwijs voorstellen dat haaks staat op de verwachtingen van de maatschappij, maar zeer heilzaam zou zijn. Er bestaan vele visie op het goede leven. Als onze leerlingen zich zouden spiegelen aan Bénédicte Ficq, zou ik dat

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

zeer toejuichen. In de tweede plaats: wie is dat, de maatschappij? Zijn dat de aanhangers van de populistische partijen, die wantrouwig staan tegenover instituties, en die soms heel 'verkeerde' opvattingen hebben, en daar waarachtig soms hele goede redenen voor hebben? Nee natuurlijk. Maar waarom eigenlijk niet? Zijn dat tweederangsburgers, behoren zij niet tot 'de maatschappij'? Bewerkstelligt het burgerschapsonderwijs op deze manier dan juist niet zelf de kloof die het wil dichten? Kortom, deze norm hangt juridisch in de lucht, behoeft een wettelijke basis, en is vooral inhoudelijk zeer betwistbaar.

Dat brengt me op ons fundamentele bezwaar. De discussie over burgerschapsonderwijs is terecht gekomen in het effectiviteitsdiscours. Zie bijvoorbeeld de plaatsing van 'sociale en maatschappelijke competenties' in het vakje 'Onderwijsresultaten'. Burgerschapsonderwijs kun je alleen maar in dat hokje plaatsen, als je het eerst zo klein en beheersbaar hebt gemaakt - bijvoorbeeld door het te reduceren tot een vaardigheid- dat het meetbaar wordt. Het debat dat aan die keuzes vooraf gaat, is zelf een essentieel onderdeel van het burgerschapsdebat. Dat debat kan binnen de context van dit gesprek niet gevoerd worden. Dat is, vanuit democratisch oogpunt, zeer problematisch. Om concreet te worden: Er is in ons land een wetenschappelijk en praktisch verankerde traditie van burgerschapsonderwijs, die in het politiek-wetenschappelijk discours geen voet aan de grond krijgt, de pedagogische interpretatie van burgerschapsonderwijs. Ik noem Stijn Sieckelinck, Piet van der Ploeg, Gerdien Bertram etc. In die traditie is de onderwijsopgave ten opzichte van een leerling met 'verkeerde' opvattingen niet om deze zo snel mogelijk tot de 'correcte' opvattingen te brengen, maar om deze leerling als mens recht te doen en te beginnen met vragen over het waarom van zijn opvattingen/houdingen. In die benadering wordt het complexe en gelaagde karakter van burgerschap recht gedaan, door persoonsvorming voorop te stellen in plaats van resultaten. Het toezichtkader dat nu in ontwikkeling is, is geen observatie-instrument, maar een instrument dat de werkelijkheid zal vormgeven, zal sturen. 'Wat is de bedoeling?' is de vraag van al die scholen die willen overleven in het maakbaarheidsgeweld, en die in de koplampen van de Inspectie kijken.

Kortom, de benadering van burgerschap kent op dit moment onoverkomelijke juridische problemen, is inhoudelijk betwistbaar, en bevindt zich in een zeer -maar impliciet- normatief effectiviteitsdiscours, een situatie die vanuit democratisch oogpunt problematisch is.

Tenslotte een hartenkreet: wie dit hele pakket tot zich neemt, en wie jarenlang zijn/haar kinderen naar school gebracht heeft, de klas af en toe binnenliep, ouderavonden heeft meegemaakt, de energie op het schoolplein heeft gevoeld, die uit eigen waarneming de school heeft kunnen ervaren als een omgeving waar kinderen opgroeien, gevormd worden, leven, spelen, leren, blij en verdrietig zijn, zich soms onveilig voelen wanneer de juf zegt dat een boom niet blauw kan zijn en deze groen overkleurt, wie dat allemaal heeft gezien, die ervaart de brief van de minister en het pakket dat er is gevolgd, als schrijnend en verdrietig stemmend. Waartoe moet die lat nu eigenlijk omhoog?

De inspectie geeft in reactie hierop aan dat het aanbod om nader door te spreken al gedaan is. Het klopt in ieder geval dat de inspectie geen nadere eisen kan stellen dan de wetgeving. Er is inderdaad ook nog geen curriculum maar er is wel een heldere wet, en daar gaat de inspectie van uit. De genoemde zorg over het toezicht door inspecteurs in de praktijk neemt de inspectie ter harte. De inspectie zal niet verder gaan dan wat er in de wet staat.

Verus geeft aan het antwoord te begrijpen maar dat er in de praktijk wel discussie is over de toepassing. De inspectie kan niets zeggen over de inhoud van sociale competenties. Er is nu alleen een memorie van toelichting, kortom: er is onvoldoende grondslag.

De inspectie geeft aan de boodschap helder te hebben: het is belangrijk dat zij de grenzen niet overschrijdt, noch in de uitvoering, noch in wat wordt opgeschreven. Ter verheldering: de doelen staan zo niet in de standaard. De inspectie kijkt iedere keer ook heel kritisch naar wat er wordt opgeschreven en moet daarbij goed letten op de formulering. Anderzijds heeft de inspectie toezicht op de wet en moet daarover iets worden opgenomen in het kader. Verus geeft daarop aan dat zij denken dat de inspectie niet verder kan oordelen dan op 'samenhangend en doelmatig'. De inspectie zegt toe dit verder te bekijken.

VBSO/VGS benoemt dat er nog wel spanning is tussen de wettekst en wat er staat over basiswaarden. In de wettekst zijn basiswaarden niet genoemd, in het kader wel. De inspectie zal ook dit meenemen.

De voorzitter dankt alle aanwezigen voor de discussie en stelt voor om over te gaan naar het volgende bespreekpunt, de actualisatie van de onderzoekskaders.

2c. Actualisatie onderzoekskaders

De inspectie geeft aan de hand van een korte presentatie een toelichting op de stand van zaken. Een deel is ook al in het vorige Ringen-overleg aan de orde geweest. Het is nog niet van alle wetswijzigingen bekend of ze op tijd zijn.

In april wordt de staat van wijzigingen rondgestuurd voor schriftelijke raadpleging; dan kunnen vragen en andere bespreekpunten voor het mei-overleg worden ingediend.

De inspectie vraagt of er bij de deelnemers nog vragen zijn over dit proces.

VBSO/VGS benoemt dat er, zoals eerder aangegeven, nu vrij vlot weer een grote bijstelling plaatsvindt. Soms kan het goed zijn om meer tijd te nemen. Inhoudelijk is er nog een vraag over de beleidsregel financiële sancties; de stap wordt ingekort, kan dat wel? De inspectie antwoordt dat dit wet- en regelgeving betreft die nu al van kracht is. Dit signaal moet worden voorgelegd aan de minister.

Datum
maart 2023

Onze referentie
37617612

Tot slot benoemt de inspectie dat de presentatie na afloop zal worden gedeeld. De voorzitter sluit het agendapunt af.

3. Rondvraag en sluiting

Er zijn geen punten voor de rondvraag.

De eerstvolgende vergadering is op 17 mei. De voorzitter dankt de aanwezigen voor de inbreng en sluit de vergadering.